

קידוש השם כדרך קיום מצות אהבת ה'

.א.

הרמב"ם פותח את פרק ה' מהלכות יסודי התורה, בו הוא דן בהלכות הקשורות בחיוב מסירות נפש, בביטוי "כל בית ישראל מצווין על קדוש השם הגדול הזה" וכוונת רבינו בביטוי זה צריכה בירור. ובפירושו להלכה זאת מביא בהמ"ח ספר עבודת המלך שני פירושים. הפירוש הראשון על "דעת המחברים" הוא שלשון זה בא לאפוקי נכרים כמו שפסק רבינו בהלכות מלכים (י' ; ב') שבן נח אינו מצווה על קידוש השם. ועל דעת עצמו הוא מסביר שכוונת הרמב"ם היא לכלול נשים "שגם הן מצוות על קדוש השם כמבואר בסנהדרין שם גבי אסתר וכו'".

ואמנם אין ספק שדעת הרמב"ם היא שנשים חייבות בקידוש השם ושבני נח פטורים אבל גלעד שכוונת רבינו כאן היא אחרת. וכדי לברר כוונתו בביטוי זה נעיין במה שכתב בספר המצוות (עשה ט') בהגדרת מצוה זאת :

"שנצטוונו על קדוש השם והוא אמרו ונקדשתי בתוך בני ישראל. וענין מצוה זו שאנו מצווים לפרסם דת האמת הזו ברבים, ושלא נירא בכך מהזק שום מויק על שאפילו יבא לנו עריץ ויקרא אותנו לכפור בו יתעלה לא נשמע לו אלא נמסור עצמנו למות בהחלט ולא נתן לו לחשוב שכפרנו אף שלבנו מאמין בו יתעלה. וזוהי מצות קדוש השם שנצטוו בה כל בני ישראל, כלומר שנמסור למיתה בידי העריץ על אהבתו יתעלה והאמונה באחדותו וכו'".

וברצוננו לעמוד על שלשה דברים :

- (א) גם בסה"מ הרמב"ם משתמש באותו ביטוי "וזהו מצות קדוש השם שנצטוו בה כל בני ישראל".
- (ב) המחייב במצוה זאת הוא מצות אהבת ה' : "שנמסור עצמנו למיתה בידי העריץ על אהבתו יתעלה והאמונה באחדותו" וזה גם פשטות הסוגיא במסכת סנהדרין (עד, א ; ועיין בפירוש רש"י שם).
- (ג) אמנם הדרך שמקיימים מצוה זאת היא ע"י זה "שנמסור עצמנו למות בהחלט" אבל המטרה היא "לפרסם את דת האמת הזו ברבים".

אם נסכם דברים אלו בקצרה נאמר שמצוות אהבת ה' מחייבת כל בני ישראל בנסיבות מיוחדות (כמו שרבינו כותב בהמשך "ואין חובת מצוה זו אלא לכגון

אותו המעמד העצום וכו'" או בלשון רבינו במשנה תורה "בשעת השמד" למסור את נפשם כדי לפרסם את דת האמת ברבים.

ב.

דברים אלו מקבלים משמעות מיוחדת כאשר מעיינים בהגדרת מצות אהבת ה' (עשה ג') :

"שנצטוינו על אהבתו יתעלה והוא שנתבונן ונסתכל במצוותיו, צויו ופעולותיו כדי שנשיגהו ונתענג בהשגתו תכלית האהבה המצווה. ולשון ספרי... וכבר אמרו שמצוה זו כוללת גם שנקרא את כל בני האדם לעבודתו יתעלה ולאמונה בו לפי שכאשר אתה אוהב את מי שהוא תהללנו ותשבחנו ותקרא בני אדם לידידותו, וזה על דרך משל. כך אם אהבת את ה' באמת במה שהושג לך מהכרת אמתו הרי אתה בלי ספק תקרא את הפתאים והסכלים לידיעת האמת אשר אתה ידעתה. ולשון ספרי, ואהבת את ה' — אהבה על הבריות כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן, כלומר כמו שאברהם לפי שהיה אוהב כמו שהעיד עליו הכתוב אברהם אוהבי, וזה מעוצם השגתו קרא לבני אדם לאמונה מתוקף אהבתו כך שתאהבהו עד שתקרא אליו".

וא"כ לפי דעת הרמב"ם קיום מצות אהבת ה' כולל בתוכו שני שלבים. בשלב הראשון האדם מצווה להגיע לדרגת האוהב ה' ואת זה עושים על ידי זה "שנתבונן ונסתכל במצוותיו, צויו ופעולותיו כדי שנשיגהו". עם השגתו, "נתענג בהשגתו תכלית האהבה המצווה".

עם השגתו חל חיוב חדש והוא "לקרוא את הפתאים והסכלים לידיעת האמת אשר אתה ידעתה". במלה, לפרסם את דת האמת.

מהם הגדרים של חיוב זה. בפרק שני של הלכות יסודי התורה ובפרקים אחריו שבהם רבינו מגדיר את מצוות האהבה במשנה תורה אין הוא מתייחס בכלל לענין זה. גם בפרק האחרון של הלכות תשובה שבו רבינו עוסק בעבודה מתוך אהבה, הוא לא מתייחס לחיוב מיוחד זה.

הרמב"ם בחר ללמדנו על חיוב זה ע"י דוגמה. בסה"מ ראינו שרבינו מביא את הספרי שממנו לומדים חיוב זה מהאוהב הראשון — אברהם אבינו שעליו העיד הכתוב "אברהם אוהבי". ובתחילת הלכות עבודה זרה הרמב"ם מלמדנו גודל הלכה זאת מדרך פעולתו של אברהם אבינו (א' ; ג') :

"כיון שהכיר וידע התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים ולערוך דין עמהם ולומר שאין זו דרך האמת שאתם הולכים בה. ושבר את הצלמים והתחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לא-לוה העולם ולו ראוי להשתחוות ולהקריב ולגסך כדי שיכירוהו כל הברואים הבאים. וראוי לאבד

ולשבר כל הצורות כדי שלא יטעו בהן כל העם כמו אלו שהם מדמים שאין שם אֱלֹה אלא אלו. כיון שגבר עליהם בראיותיו בקש המלך להדגו ונעשה לו נס ויצא לתרן והתחיל לעמוד ולקרות בקול גדול לכל העם ולהודיעם שיש אלוה אחד וכו'".

אברהם אבינו הקדיש את כל חייו, עד כדי מסירת נפשו לפרסום דת האמת — קיום ויחוד ה' וזה מה שדרוש וגם טבעי לאדם שהגיע לדרגתו של "אברהם אוהבי". ודרך אגב עם זה אפשר לתרץ את שאלת הראב"ד במקום: "ותמה אני שהרי היו שם שם ועבר איך לא היו מוחין". לפי שיטת רבינו התשובה ברורה. שם ועבר אינם מתוארים כאוהבי ה' וממילא לא היו בדרגת החיוב למחות במיוחד שזה היה כרוך בסכנת נפשות.

ג.

ועכשיו אפשר להבין את לשון רבינו בתחילת הלי' יסודי התורה פרק ה'. יש שני גדרים בחיוב מסירת נפש על אהבת ה'. הראשון שקיים בכל מקום ובכל זמן הוא החיוב של האוהב ה' לפרסם את קיום ה' ואחדותו. וזה כולל בתוך מצוות אהבה למי שהגיע להשגת ה' "והתענג בהשגתו תכלית האהבה". אבל יש גם חיוב נוסף ומקורו ג"כ באהבת ה' אבל חיוב זה חל רק בנסיבות מיוחדות "כגון אותו מעמד עצום וכו'". חיוב זה חל על כל בית ישראל והוא מצוות "קדוש השם הגדול הזה".